

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/8 strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 1. V Ljubljani, 15. januarija 1899. Leto XVI.

Obseg: Dolenjska voščenka. — Pojasnila in navodila gg. družabnikom. — Ali umetna gnojila izsesavajo zemljo? — Gnoj in gnojenje. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva — Tržne cene. — Inserati.

Dolenjska voščenka.

Skoraj vsaka dežela ima v svojih pridelkih in proizvodih kake posebnosti, s katerimi se lahko ponaša pred svetom. Tudi dolenjska pokrajina ima nekaj takih posebnostij, izmed katerih hočem danes navesti jabolko, ki je znano z imenom dolenjska voščenka.

To jabolko je na Dolenjskem najbolj cenjeno, pa ne samo zaradi tega, ker je domača vrsta, ampak zaradi svojih odličnih lastnostij. Po nobenem drugem jabolku se po dolenjskih krajih ne povprašuje tako, kakor po voščenkah. Zaradi tega imajo tudi zmeraj dobro ceno. V Novem Mestu moraš že jeseni voščenske plačati po 1 kr., in če je letina še tako dobra. Koncem zime so pa voščenske zelo drage, ako jih poželiš. Posestniki iz Rigla — Novomeščani jih imenujejo „Kočevce“ — prinašajo najkasneje voščenske pred Veliko nočjo in jih lahko prodajajo po 3 do 5 kr. komad na novomeškem trgu. To bodi dokaz, da se dajo tudi voščenske ohraniti čez zimo, seveda le v tem slučaju, ako so bile obrane ob pravem času, ne pa prezgodaj, kakor se pri nas večinoma dogaja. Prezgodnje obiranje

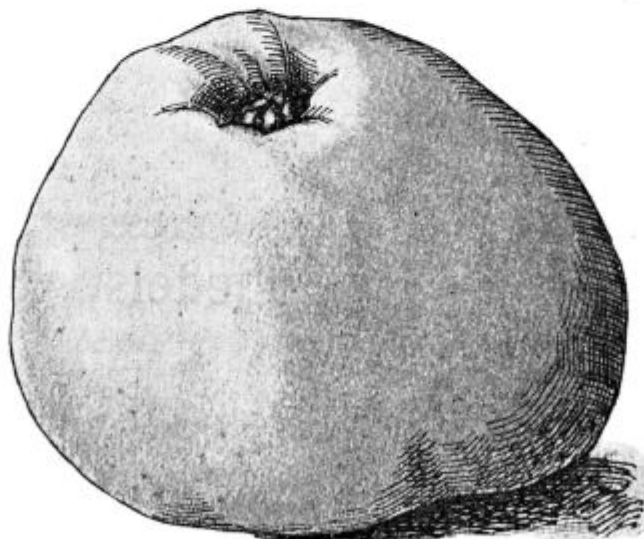
je glavni vzrok, ako se nam voščenske ne drže dolgo časa.

Vsled svoje trpežnosti, vsled svoje lepote in debelosti, posebno pa vsled svoje dobrote nam je voščenka po Dolenjskem tako priljubljen sad, kakor je Štajercem njih mašančkar, Tirolcem pa rožmarinček.

Le škoda, da je voščenka vnanjemu svetu še tako malo znana! Prepričan sem, da bi Nemci delali drugačno reklamo z voščenko, ako bi jo imeli, kakor jo delamo mi. Izvestno bi jo poznal že ves svet, dočim je pri nas še zmeraj krajevnega pomena.

Premalo smo še skrbeli, da bi jo spoznal širši svet, kajti kolikor je meni znano, ni je še nihče opisal in ocenil po nemških listih. Zato je tudi v nemški literaturi tako rekoč neznan. Dosti pové to, da je ni

prof. dr. Rudolf Stoll, takrat učitelj na vinarski in sadjarski šoli v Klosterneuburgu, sprejel v svoje obširno delo „Avstro-ogerska pomologija“, ki je izšla l. 1884., da je ni omenil niti z eno besedico, čeprav je hotel opisati v tem delu vse sadne vrste, ki se pridelujejo v Avstriji in so vredne, da se razširijo; saj mu je morala takrat biti znana tudi že naša voščenka, če

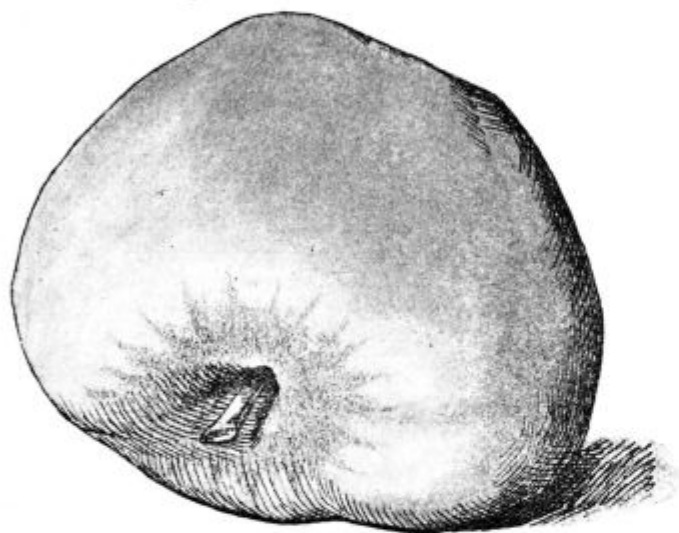

Podoba 1.

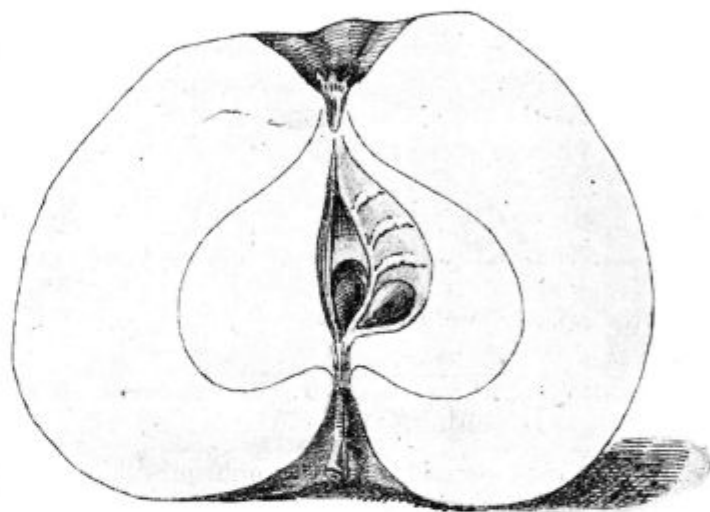
ne od drugod, vsaj s tržaške razstave iz l. 1882. Naša voščenka bi zaslužila v ti knjigi, ki se peča z avstrijskim sadjem, nekoliko prostora, bolj kakor mnoge druge vrste.

Edino grof Attems jo na kratko navaja v popisu sadjarske razstave v Trstu l. 1882., v katerem jo ocenjuje kot vrsto, ki je krajevnega pomena, in z imenom „voščenka iz Kranjskega“, na drugem mestu pa z imenom „sevniška voščenka“ (Lichtenwalder Wachsapfel). Ravno s tem imenom jo navaja tudi v spisu „Najbolj pripravne vrste sadja za Štajersko“, kjer jo prišteva vrsti zlatičarjev (Gulderlinge), in kjer je v par besedah navedel, da je prav dobra namizna vrsta v zgodnji zimi.

Drugače se pa o nji med Nemci ni še nič pisalo. Pa tudi domačim veščakom ni bila dosti znana. Tako sklepam iz Kuraltove „Umne sadjereje“, kjer se pri sadjezanstvu obširno opisujejo najrazličnejše sadne vrste, domača voščenka pa ne. Prvi se je zavzel za

Podoba 2.

Podoba 3.

voščenko gospod vodja Dolenc v svojem „Sadjarstvu“ l. 1887., kjer jo je prav dobro ocenil in imenoval „čast dolenjsko“. In to je tudi!

Največ, kar se je širšemu svetu nasproti storilo za voščenko, je to, da smo jo že večkrat razstavili v večjih razstavah, kakor na pr. v Trstu l. 1882., na Dunaju l. 1888. itd. Žal pa, da pri takih razstavah ne pride do take veljave, kakersno zasluži, in sicer zaradi tega ne, ker se vse take razstave vrše navadno v zgodnji jeseni, ko je voščenka še čisto zelena in premalo okusna. Voščenko je treba spoznati sredi zime, da jo prav ocenimo.

Pri sadjarskem shodu v Novem Mestu 2. dne junija 1898. l. se je dolenjska voščenka priporočala, toda pogojno, namreč za tiste kraje, kjer se že od nekdanjideluje. To me je napotilo, da sem se začel nekoliko bolj zanimati za voščenko. Pogledal sem v nekatere kraje, kjer se voščenka v večji meri prideluje že od nekdanj. Prepričal sem se zlasti v Podljubnem, da je voščenka res zlata vredna jabolčna vrsta. Nobeno drugo jabolko ni letos tam tako močno obrodilo kakor voščenka, pa tudi nobeno drugo jabolko ni bilo tako zdravo kakor voščenka. Dočim je vse drugo drevje trpelo več ali manj zaradi skrlupa (Fusikladija), bilo je listje voščenske temnozeleno, da je je bilo veselje gledati. Zlasti pa je bilo veselje gledati lepa, velika svetlo-

zelena jabolka, ki so drugo pri drugem gledala iz temnozelenega listja. Srce se ti smeje pred tako podobo! In tako zdrava ni bila voščenka le v Poljubnem, ampak tudi po drugih krajih.

Voščenka pa se odlikuje tudi po drugih lastnostih, zlasti po svoji lepi obliki, po svoji debelosti in okusnosti. Kakor se vidi iz pridejanih podob 1.—3. je voščenka precej debelo jabolko, plaščatookroglo. Proti muhi se zožuje, tako da je spodnja polovica dosti širša. Tudi je ena stran jabolka zmeraj bolj razvita kakor druga. Okrog muhe je nekoliko vdrt in malo robato, kar je poznati nekoliko tudi ob straneh jabolka (pod. 1.). Pecelj tiči v srednje globoki vdrtini ter je kratek in droben; vsled tega, ker je kratek, čepi jabolko na veji. Koža je skraja svetlozelena, ko pa se jabolko omladi, postane enakomerno voščenorumen; le okrog peclja je rjavkasta, kakor bi bila posuta z rjo. Ta rja se razteza na okolu v podobi daljših in krajših stremen in je značilna za voščenko (pod. 2.).

Na koži so sem in tja majhne, neznatne rjaste pikice. Meso je rumenkastobelo, zelo sočno, krhko in prav prijetnega, sladkokiselkastega okusa. ki nekoliko spominja na okus pomeranč. Veliko vredno pri voščenci je tudi to, da ostane sočna in da ne ovene tako hitro kakor druge vrste, na pr. cvetač, parmene itd. Peščišče je odprto. Posamezni predali so dokaj prostorni. Peške so pravilno razvite (pod. 3.).

Drevo napravi širok vrh iz rogovilastih vej. V rasti je drevo podobno pariškemu ramburju ali kanadski rejneti. Po čudni rasti in po svetlejši barvi listja je je lahko ločiti od vseh drugih jablan. Vsled svojega izbornega sadu in vsled svoje prikladnosti za Dolenjsko se naša voščenka priporoča, da jo imamo kot pristno domače blago v največjih čišlih in da jo sadimo in cepimo, kjer koli mogoče. Sigurno nam bo trgovina z voščenkami lahko donasala še lepe novce v deželo, ako bomo imeli dosti takega blaga naprodaj in ako bomo voščenske ob pravem času obirali z drevja in jih dobro hranili.

R.

Pojasnila in navodila gg. družabnikom.

Delokrog c. kr. kmetijske družbe kranjske je zelo obširen. Čim bolj se razvija družba, tem bolj se tudi množi delo, tem bolj je želeti, da se ne nalaga po ne-

potrebem, potrebno pa se ne moti. Iz tega namena smo v nastopnem zbrali nekaj najvažnejših pojasnil in navodil, ktera so sicer znana iz „Kmetovalca“, ker nam pa dan na dan dohajajo vprašanja in zahteve, podajamo jih pregledno sestavljene č. družabnikom ter jih prosimo, naj jih izvolijo uvaževati, da ne bodo družbeni pisarni povzročali nepotrebnega dela.

Pravice in dolžnosti udov.

1.) Vsak nov ud mora plačati, kadar pristopi k družbi, pristopnino (2 gld.), in ostane družben ud dotlej, dokler plačuje udnino (2 gld. na leto). Kdor torej pristopi k naši družbi, plača prvo leto 4 gld. (2 gld. pristopnine in 2 gld. udnine), potem pa vsako leto 2 gld.

2.) Vsak nov ud dobi diplomo kot sprejemno pismo, in sicer brezplačno. Napačno je mnenje, da nov ud plača 2 gld. za diplomo.

3.) Vsak ud dobiva družbeno uradno glasilo „Kmetovalca“ (nemški udje „Oeconom“) brezplačno.

4.) Sadna drevesca, ktera so določena udom, so — pravilno in pravočasno zglašena — tudi brezplačna. Določbe o zglasitvi so vsako leto objavljene med uradnimi vestmi v „Kmetovalcu“.

5.) Iz gorenjih pojasnil je razvidno, da udje plačujejo letnino kot udnino, in zato ne morejo zahtevati, da se jim popusti del tega zneska, češ da ne vzamejo drevja ali se odreko „Kmetovalcu“. To dvojje dobivajo brezplačno, in ako se temu ali onemu odreko ali ne vzemo pravočasno, zapade na korist družbi.

6.) Ako družba prepušča podružnicam del letnine, dela to zato, da jim pomaga v njihovem delovanju. V tem slučaju udje dotične podružnice nimajo pravice do brezplačnega drevja. Pač pa lahko vsak ud dobi 4 drevesca za 1 gld. To je torej posebna olajšava, ktero daje kmetijska družba udom takih podružnic, ki zahtevajo del letnine. Opomniti pa moramo, da podružnice na svojih občnih zbiorih same sklepajo, ali vzemo sadno drevje, ali si pridržijo določeni del letnine. Zato priporočamo udom, ki imajo glede podružničnega delovanja kaj na srcu, naj pridno hodijo na podružnične občne zборе in naj se tamkaj udeležujejo posvetovanj.

7.) Vsak družben ud je po družbenih pravih ud tiste podružnice, v ktere okolišu stanuje. Kakor si faran ne more izbirati fare, občan ne občine, tako mora tudi ud naše družbe pripadati podružnici svojega okoliša. Nezadovoljnost povzročajo navadno osebni nagibi; in ako je nesporazumljenost že sama na sebi znak nemožatega značaja, obsoja se tembolj, ako je dotičnik niti v javnih odnošajih ne more krotiti. Za posvetovanje in za poravnanje vseh nesoglasij so najprikladnejši občni zbori podružnic; zato naj se jih udje pridno udeležujejo, ne pa zaradi nesoglasja doma ostajati in potem zahrbtno zabavljati!

8.) Kdor „Kmetovalca“ ne dobiva redno, naj to takoj naznani družbi, da ta potrebno ukrene. Kdor čaka več časa ali morda celo leto, potem se lahko zgodi, da mu družba ne bo mogla poslati vseh številok.

9.) Kdor se preseli, naj to takoj naznani družbi ter naj navede staro in novo bivališče. To olajša delo pisarničarju, ki mora preseljenca iskati po raznih zapisnikih, in po nepotrebnem izgublja čas, ako dotičnik navede samo novo bivališče.

10.) Kadar kak ud umrje, naj dotična podružnica to naznani glavnemu odboru.

Dopisovanje družbi.

11.) Dopisi naj bodo primerno kratki, toda razločni in jasni.

12.) Dopisovalci naj na vsakem dopisu razločno napišejo popoln svoj naslov: ime, priimek, stan, bivališče in zadnjo pošto, oziroma pri naročitvah tudi zadnjo železniško postajo.

13.) Na vsako pismo, poslano družbi, je treba prilepiti zadostno poštno znamko. Odslej bo družba zavrnila vsako pismo, od kterege ni plačana popolna poština. Tu moramo omeniti, da tudi županski in župnijski dopisi na družbo niso prosti poštine.

„Kmetovalec“.

14.) „Kmetovalec“ je družbeno uradno glasilo, v katerem se poleg drugega objavljajo vse naredbe glavnega odbora, tičoč se udov, potem oddaja plemenih živalij, semen, strojev in drugih potrebščin, začetek in konec oddaje, cene itd. Mnogo nepotrebnih pisarij povzroča povpraševanje po rečeh, ktere je družba že pojasnila v „Kmetovalcu“. Ako bi hotela družba taka naznanila sporočati posameznikom, treba bi bilo pošiljati po več tisoč dopisov; da se pa to opravi z enkratnim objavljenjem, zato ima družba svoje uradno glasilo. Družbenim udom je torej dolžnost, da „Kmetovalca“ vsaj dobro pregledajo. Kdor povprašuje po že znanih rečeh, kaže s tem, da se ubogo malo meni za družbeno delovanje.

15.) Naslovi za „Kmetovalca“ se v začetku leta natisnejo za celo leto. Kdor se je preselil ali se preseli v kratkem, naj to takoj v začetku leta naznani družbi, ne pa šele potem, ko so naslovi že zgotovljeni.

16.) V nekterih krajih žele udje „Kmetovalca“ dobivati pod enim zavitkom. Tudi ti naj svojo željo semkaj naznanijo takoj ob pričetku leta, da družba ne bo imela nepotrebnega dela in nepotrebnih stroškov.

Drevje.

17.) Vsled posebne določbe družba oddaja sadno drevje brezplačno in pa za plačilo. Brezplačno dobivajo udje po 4 drevesa na leto, toda le udje onih podružnic, ki po celo letnino pošiljajo glavnemu odboru. Drevje za plačilo se oddaja po razmeri zaloge, a treba je pravočasno naročiti.

18.) Podružnice naj pošiljajo glavnemu odboru po 2 naročitvena izkaza. Golice jim dološlje družba. Po en izkaz ostane družbi za njene račune, drugi izkaz pa dobi podružnica z drevjem nazaj, da se vé ravnati pri razdelitvi. V izkazu naj se vpišejo le naslovi naročnikov in število dreves, zaključiti pa jih ni treba, da se tukaj lahko kaj pripiše, pre naredi ali spopolni.

19.) Podružnice, ki po drevje pošljejo voznika, naj to prej naznanijo z dopisnico, ker to pride v prilog vozniku in družbi. Ako družba že naprej vé dan, kdaj pride voznik po drevje, pripravi je, da je voznik lahko kar naloži in odpelje. V nasprotnem slučaju pa se lahko zgodi, da pride več voznikov naenkrat, in mnogi morajo čakati po pol ali celo po cel dan, predno pridejo na vrsto.

20.) Stari udje, ki prepozno plačajo letnino, in novi udje, ki pristopijo k družbi po določenem roku za zglasitev za drevje, tisto leto nimajo pravice do drevja, niti do kake druge odškodnine.

Naročitve.

21.) Razven sadnega drevja kmetijska družba včasih oddaja tudi druge kmetijske potrebščine. Kaj in

kdaj družba oddaja, to naznanja v „Kmetovalcu“. Stalne zaloge družba nima, ker ni trgovsko podjetje, ampak kot pospeševalka kmetijstva le posreduje kolikor moči ceno nabavo takih potrebščin, kakeršnih bi si posamezni kmetovalci sicer ne mogli nabavljati pod tako ugodnimi pogoji.

22.) Reči, ktere družba oddaja le udom, ali pa tem po nižji ceni, smejo udje naročati, samo záse, ne pa tudi za druge. Kdor zakrivi tako golju-fijo, ga občni zbor lahko izključi iz družbe.

23.) Potrebščine, ktere oddaja kmetijska družba, naj udje naročajo pravočasno in po toliko, po kolikor jih potrebujejo. Ako pa kdo vender-le naroči kako blago, ktereга je že prej nekaj naročil, naj vsaj pove, da je to druga naročitev. Zelo neprilčno je, če kdo, kteremu kaka naročena reč še ni došla, ravno tisto zopet naroči, pa ne pove, da hoče le tisto, kar je že enkrat zahteval. Naročitev se vknjiži in svoječasnó zvrši, sedaj pa jo naročnik zavrne, češ da je naročeno blago že prejel. Take nejasne naročbe povzročajo nepotrebno delo in nepotrebne stroške.

24.) Naročitve morajo biti jasno označene; navedeno mora biti blago, množina, način odposlatve (po pošti ali po železnici) in pa postaja, kamor naj se blago pošlje. Večkrat kak naročnik pošlje denar, pa ne pove, čemu, ali pa pošlje nekoliko denarja z naročilom, naj mu za to vsoto pošljemo kakega blaga. Take čudne naročitve povzročajo le zmešnjavo.

25.) Blago, ktero se oddaja po meri in vagi, naj se vedno naroča po novi meri in vagi.

26.) Kadar kakega blaga zmanjka, družba to naznani v „Kmetovalcu“ med gospodarskimi novicami. Po takem objavljenju naj nihče več ne naroča dotičnega blaga.

27.) Blaga, ktereга oddaje družba ni naznanila, naj udje ne naročajo, ker ga jim družba itak ne more poslati. Zlasti moramo povdarjati, da kmetijska družba ne oddaja niti trt, niti gozdnih sadik, za ktere nam vedno dohajajo naročitve.

28.) Kar je naznanjenega v inseratih, tega ne oddaja družba, ampak tisti, ki naznanjajo. Take reči naj se ne naročajo pri družbi, ampak pri onih, ki ponujajo. Tudi bodi omenjeno, da kmetijska družba za blago, naznanjeno v inseratih, ne prevzame nikakega jamstva in nikake odgovornosti.

Ali umetna gnojila izsesavajo zemljo?

Taka in enaka vprašanja nam v zadnjem času dohajajo pogosto, češ da ta ali oni sosed svari pred porabo umetnih gnojil, ker ona menda nekaj let res delajo boljše košnjo, potem pa zemlja opeša in rodi manj kakor poprej.

Sled te govorice je iskati pri dveh vrstah ljudij, pri navihanih zlobnežih, kterim je uspeh kmetijske družbe trn v peti in jih jezi, da si sami ne morejo pripisovati velikanskega uspeha pri umetnih gnojilih na Kranjskem, in drugič pri neumnežih, kteri so proti vsakemu napredku, in če se slednjič uspeh vender pokaže, ga žele pomanjševati z neumno govorico, s katero ob enem mislijo pokriti svojo sramotno zmoto.

Pri škropljenju trt z modro galico proti peronospori in z nasajanjem ameriških trt je bilo ravno tako.

Ko smo pričeli priporočati škropljenje trt in so nas nekterniki ubogali, brž so nekteri neumni mogotci reč zasmehovali. Pokazali se so pa kmalu očitni uspehi, kterih ni mogel nihče tajiti, in mesto da bi oni, kteri so poprej reč zasmehovali, svojo zmoto priznali, so raje še nadalje svarili pred škropljenjem, češ da naredi vino strupeno. No, danes menda ni vinščaka, ki bi si upal škropljenje zametati.

S sajenjem ameriških trt je bilo prav tisto. V pričetku niso verjeli; ko so pa prvi nasadi tako krasno uspevali, trdili so neverneži, da take cepljene trte pač nekaj let uspevajo, potem pa usahnejo. To jim je bil zopet izgovor! Danes tega nihče ne verjame, ve pa vsakdo, da je treba ameriški vinograd dobro gnojiti, če ne, trte res pešajo, kar pa velja tudi za stare vinograde. Če bi bili stari vinogradi bolje zasajeni, obdelani in pognojeni, bi še danes marsikteri vinograd dobro kluboval trtni uši, dočim je tako uže nekaj let suh.

Vse tako se godi dandanes glede porabe umetnih gnojil. Najprvo so zasmehovali tiste, kteri so jih rabili, in sedaj, ko ne morejo tajiti uspehov, pa si pomagajo z nespametnim izgovorom, da umetna gnojila izsesavajo zemljo. S tem izgovorom hočejo pokriti svojo zmoto in tolažiti same sebe.

Kaj pa so umetna gnojila? Pri nas mnogo ljudij smatra umetna gnojila za neko čudežno štupo, ki v zemlji deluje kot kaka čarovnja. Temu pa nikakor ni tako. Navadno gnojimo s hlevskim gnojem, kteri, če je popolen in rabljen v zadostni množini, mora zemlji vse tisto vrniti, kar ji s žetvijo vzamemo. Temu pa ni tako; naš gnoj ni popolen, ne dostaja mu mnogo redilnih snovij in vrhu tega primanjkuje našim apnenim zemljam uže od narave marsiktere redilne snovi. Rastline potrebujejo izmed rudninskih snovij železo, magnezijo, apno, kalij, fosforovo kislino i. dr. Prvih treh je v vsaki zemlji (vsaj redno) vedno dovolj in ni treba zanje skrbeti potom gnojenja. Drugače je pa s kalijem in s fosforovo kislino; teh dveh snovij je uže od narave malo v zemlji, in vrhu tega smo skozi stoletja zemljo izsesavali. Če krmimo živino s pridelki take izsesane zemlje, potem teh snovij tudi v hlevskem gnoju ni dovolj, in moramo jih nadomestiti z dokupom. Ta dokupljeni umetni gnoj le dopolnjuje hlevski gnoj, in če potresemo travnik s kajnitom (ki ima v sebi kalij) in s Tomasovo žlindro (ki ima v sebi fosforovo kislino), tedaj le zemlji nekaj damo, česar ji primanjkuje, in zemlja more več roditi kakor doslej. S tem se pa zemlja ne bo izsesala, ker ima drugih redilnih snovij dovolj v sebi in ker se primanjkujoči dušik vedno od novega nabira v zemlji potom gotovih rastlin, ktere ga dobivajo iz zraka, ki je neusahljiv vir dušika. Dokupljeni umetni gnoj pa pri umnem kmetijstvu ostane v posestvu, ker s pridelki krmimo živino in gnoj pride nazaj v zemljo. Z umetnimi gnojili ne le zemlje ne moremo izsesati, temveč celo posestvo trajno zboljšamo. Pri tej priliki naj opozorimo čitatelje, da naj pazno bero razpravo v ti številki „Gnoj in gnojenje“.

Z gnojenjem z umetnimi gnojili popravljamo le stare grehe našega kmetovanja. Naj vsakdo pomisli, koliko tisoč in tisoč živine smo prodali ali doma zaklali, ki je vsa vzrastla iz krme, pridelane na naših tleh. Kosti živine pa obstoje iz fosforovokislega apna, ktereга je dobila živina iz tal. V teku stoletij smo pridelali milijone stotov kostij, kterih glavna in za nas važna sestavina je fosforova kislina, ktero smo vzeli iz tal, ne da bi jo vrnili. Ni torej čuda, da je ne

dostaja v zemlji; zato jo moramo nadomestiti, in nadomestujemo jo sedaj s ceneno Tomasovo žlindro. Če pa primanjkuje v zemlji le ene važne redilne snovi, pa rastline ne uspevajo, čeprav je drugih v izobilju v zemlji. To tudi razlagamo v današnji razpravi „Gnoj in gnojenje“. Pa bodi nam dovoljeno to pojasniti tudi na tem mestu s prav poljudnim zgledom.

Recimo, da hočemo napraviti zid, za katerega je preračunjena potreba 1000 komadov opeke. Za zid je tudi potreben pesek, apno in voda. Mislimo si, da imamo vsega tega toliko doma, da lahko zidamo cele gradove, le opeko moramo kupiti. Dobro, mi naročimo 1000 komadov opeke, in ko nam jo prodajalec vozi v hišo, je ne štejemo, ker se zanašamo na njegovo poštenost. Sedaj pričnemo zidati, zidamo naprej, a zid še ni dovršen, čeprav smo porabili vso opeko. Po natančnem preiskovanju zasledimo, da smo prejeli le 900 komadov opeke. Kaj nam pomagajo velike množine peska, apna in vode, zidu vendar ne moremo dovršiti, ker ni več opeke. Potrebujemo torej še 100 opek, da delo dokončamo. Nekako ravno tako je v zemlji; kaj pomaga če je v zemlji še toliko dušika, železa, apna, kalija itd., če pa manjka fosforove kisline. Rastlin bo le toliko in v taki kakovosti moglo rasti, kolikor bo to dopuščala navzoča fosforova kislina.

Iz vsega tega sledi, da umetna gnojila zemlje ne izsesavajo; narobe, one bogaté kmetovalca!

Gnoj in gnojenje.

Geslo: »Poljedelstvo je prva umetnost. Brez njega bi ne bilo ne kupcev, ne dvorjanov, ne kraljev, pesnikov in modrijanov. Le to je pravo bogastvo, kar rodi zemlja. Kdor svojo zemljo zboljšuje, ta zmaga divjaštvo. Kralj Friderik Veliki.«

I.

O redilnih snoveh v zemlji.

Najvažnejša stroka človeškega pridobitnega dela je kmetijstvo. Kmetijstvo daje državljanom surovine za hrano, obleko in deloma tudi za razsvetljava; ono je steber, na katerega se naslanjajo države.

Naloga kmetijstva je, pridelovati rastline in vzrejati živali, ki služijo človeku v razne namene. Ako se hoče kmetovalec umno baviti z gojenjem rastlin, torej v prvi vrsti s poljedelstvom, mora natanko poznati naravne pogoje za uspevanje rastlin, kajti od teh pogojev je odvisna množina in kakovost pridelka.

Rastline potrebujejo rodovitne in skrbno obdelane zemlje, zraka, svetlobe, zadosti toplote in vode.

Od vzajemnega delovanja teh naravnih sil zavisi razvoj rastlin. Na podnebne razmere, na prisotnost zadostne svetlobe, toplote in vlage kmetovalec ne more vplivati ali pa le prav malo; vsled tega je in ostane njegova glavna naloga, da s skrbnim obdelovanjem zemlje, z izbiro najprikladnejšega semenja, s primernim oskrbovanjem rastlin in s pravilnim gnojenjem ne samo polju rodovitnost ohranja, ampak tudi množi zemlji moč in z njo vred pridelke.

To se pa zgodi na ta način, da se zemlji vrnejo one snovi, katere ji je vzela žetev. Kakor hitro namreč zemlji ne dovažamo redilnih snovij, ampak jih ji v žetvah vedno le jemljemo, mora obubožati tudi najrodovitnejša zemlja.

Nauk o gnoju obsega načela pravilnega gnojenja, s katerim polju ohranjujemo in, če mogoče, tudi pomnožujemo rodovitnost, pusta polja pa celo zboljšujemo.

Znanstvene in dejanske izkušnje so pokazale, katerih snovij potrebujejo rastline za svojo hrano. Rastline imajo v sebi zgorljive in nezgorljive tvarine, kakor to lahko opazujemo vsak dan pri gorenju lesa ali pri kajenju smodke. Zgorljivo snov, ki uhaja kot plin, imenujemo organske sestavine nezgorljivo snov ali pepel pa imenujemo neorganske ali rudninske sestavine.

Organske sestavine rastlin sestojijo iz ogljika, vodika, kisika in dušika, in nastajajo iz prvin in spojin, ki so v zraku, namreč iz dušika in ogljikove kisline, nadalje iz sestavin vode. Mnoge rastlinske snovi, na pr. skrob, sladkor, rastlinske kisline, slezovine, tolšče, raznotere vrste voska in smole i. t. d., so sestavljene iz ogljika, vodika in kisika. Ogljik, vodik, kisik, dušik in žveplo se nadalje nahajajo v važnih beljakovinah (pšenični klij).

Organske snovi so poleg vode, katere je v zrelem semenu 12 do 15 odstotkov, v zeliščnatih rastlinah pa 60 do 80 odstotkov njihove teže, glavna sestavina rastlin, in le malo odstotkov je pepelnih sestavin. V rastlinskem pepelu nahajamo najimenitnejše rastlinske rudninske redilne snovi, na pr. kalij, apno, magnezijo, železo, fosforovo in žvepleno kislino.

Pri rastlinski rasti so torej udeležene naslednje glavne redilne snovi: Ogljikova kislina, dušik, ki oba dohajata iz zraka*); voda in soli redilnih snovij, kalij, apno, magnezija, železo, fosforova in žveplena kislina, katere rastlina jemlje iz tal. Železo se pri gnojitvi ne upošteva.

Ako manjka le ena sama teh važnih redilnih snovij, se rastline ne morejo popolnoma razviti. Zato je treba, ako hočemo doseči pravo žetev, da je vseh glavnih redilnih snovij dosti, in sicer v takem stanu, da jih korenine lahko povzijejo.

Ena glavna redilna snov, ki manjka ali je je premalo, ovira vse druge, da ostanejo brez učinka, ali pa da ne morejo priti do popolnega učinka. Tega najvažnejšega stavka v nauku o gnoju, takozvanega zakona o minimu (zakon o „najmanjši količini“) mnogi kmetovalci kar nič ne upoštevajo.

Razjasnimo ta zakon s primerom! Recimo, da je v neki njivi, na kateri raste ječmen, obsežni 1 hektar 100 kg dušika, 50 kg kalija in 50 kg fosforove kisline rastlinam na razpolago; tedaj lahko dosežemo srednjo žetev 25 meterskih stotov = 2500 kg zrnja in slame, ker za tak pridelek potrebujemo le 60 kg dušika, 48 kg kalija in 26 kg fosforove kisline. Na drugi njivi, obsejani z ječmenom, ki meri tudi 1 hektar, imajo rastline na razpolago na pr. 100 kg dušika, 50 kg kalija, toda samo 13 kg fosforove kisline, torej polovico potrebne fosforove kisline. V tem slučaju dobimo navzlic prebitku dušika in kalija le polovičen pridelek v primeri s prvo njivo. Prebitek ostalih rastlinskih redilnih snovij ostane seveda v zemlji.

* Zrak obstoji iz 79 prostorninskih delov dušika in 21 prostorninskih delov kisika; torej je 1 hl zraka iz 79 litrov dušika in iz 21 litrov kisika.

I. polje.	Za srednjo žetev je treba :	II. polje.
100 kg dušika	60 kg dušika	100 kg dušika
50 kg kalija	48 kg kalija	50 kg kalija
50 kg fosforove kislina	26 kg fosforove kislina.	13 kg fosforove kislina
Popolen pri- delek.		Polovičen pri- delek.

Da bo vsakdo umel, kaj se godi pri gnojenju, zdi se nam potrebno, da kratko in lahko umevno razložimo zakone o rastlinski hranitvi.

Sedaj že vemo, iz katerih tvarin je rastlinsko telo sestavljeno, da rastline v to svrhu jemlje ogljikovo kislino in dušik iz zraka, vse druge redilne snovi, torej vodo in rudninske soli, pa iz tal.

Organske rastlinske snovi se tvorijo iz ogljikove kisline in iz vode; zeleni listi namreč jemlje ogljikovo kislino iz zraka ter jo razkrajajo s pomočjo solnčne svetlobe v ogljik in kisik, potem pa iz ogljika in iz sestavin vode nastaja najprej skrob, potem sladkor, lesna vlaknina in tolšča. To nastajanje organskih snovij iz neorganskih se pa vrši le ob prisotnosti solnčne svetlobe, listnega zelenila, in iz zemlje vzetih rudninskih solij.

Rastline pri tem izločujejo skozi listne produhe kisik razkrojene ogljikove kisline in voden hlap. Vodo kot neobhodno potrebno redilno snov priskrbujejo korenine, jemljejo jo iz tal ter dovajajo jo vsem delom rastline. Z dvigajočim se sokom prihajajo tudi v vodi raztopljeni rudninske soli iz zemlje v rastlino. Korenine sprejemajo vodo z raztopljenimi redilnimi snovmi s pomočjo pretenkih koreninskih las, ki pa so le na koncih najtanjših korenin (vlaknastih ali sesalnih korenin). Cevkasti koreninski laski se tesno pritisnejo na zemeljske delce, rastejo med posameznimi drobci ter srkajo iz zemlje vodo in rudninske soli. Ob enem izločujejo neki kisel rastlinski sok, ki topi in v se sprejema v vodi neraztopne rudninske sestavine prsti. Starejši deli korenin nimajo več kosmatin (laskov) in zato niso več sposobni, da bi vsrkavali hrano, ampak jo le dalje vodijo.

Vodni tok, dvigajoč se z raztopljenimi rudninskimi redilnimi snovmi, se imenuje hlapovni tok, ker večji del vode izhlapi iz listov. Izhlapevanje vodenih hlapov uravnavajo listni preduhi, ki se odpirajo in zapirajo. Čim več vode izhlapevajo listi, tem več je dovajajo korenine; na ta način dobiva rastlina hitreje raztopljenih redilnih snovij in hitreje raste.

Vse druge organske redilne snovi nastajajo iz skroba, ki se nareja v listnem zelenilu; del skroba se namreč izpremeni v lesnino, v raztopen sladkor ali v rastlinsko kislino, ali pa v tolščo. Drug del se spoji z dušičnatimi in žveplnatimi spojinami in se pretvori v beljakovine. Beljakovine pa se ne tvorijo samo v zelenih listih, ampak po vsi rastlini. Skrob, tolšča in beljakovine se rabijo za razvoj rastlinskih organov in se v to svrhu prevajajo od nastajališč na ona mesta, kjer jih je treba.

Ta pojav, ki traja ves čas, dokler rastlina raste, imenujemo kroženje snovij.

Neraztopne redilne snovi, kakor skrob in beljakovine, se morajo izpremeniti v raztopne, da morejo krožiti skozi rastlinske stanice v druge rast-

linske dele, popke, korenine, cvete in sadove, ali pa v shrambe za rastlinsko hrano (gomoli, čebulice, seme).

Da se more v rastlini vršiti to opisano življenje in premikanje, morajo rastline dihati, in dihanje obstoji, kakor pri živali ali pri človeku, v gorenju, pri katerem dohaja kisik in zgori del skroba ali sladkorja v ogljikovo kislino, katero potem izdiha listje.

Vsi rastlinski deli dihaajo, posebno pa tisti organi, ki se živahno razvijajo, na pr. cvetje, odpirajoči se popki in kaleče seme. Dihanja navadno ne opazimo, ker rastline za tvorjenje rastlinskih snovij jemljejo po več ogljikove kisline iz zraka, kakor pa jo oddajajo vsled dihanja. Bolj pride dihanje zelenih rastlin do veljave v temi, kadar se ne tvorijo organske rastlinske snovi.

Pri rastlinskem dihanju se pojavlja toplota kakor pri živali ali pri človeku, in iz toplote izvira moč za vse življenske pojave. Ako se zabrani kisiku pristop, onemogoči se s tem tudi dihanje, in vsi življenski pojavi, tvoritev in kroženje snovij prenehajo.

(Dalje prihodnjič.)

Vprašanja in odgovori.

(Dobro vemo, da je ta predel v našem listu najbolj prijubljen, zato ga bomo tudi v novem letu skrbno gojili. Vse družabnike ter tudi naročnike «Kmetovalca» pa prosimo, naj nam prav pridno stavijo vprašanja gospodarske vsebine; pristavljamo pa, da bomo odgovarjali le na tista, ktera dojdejo s podpisom. V listu seveda ne bomo objavljali imen).

Vprašanje 1. Tik gnoja imam razpeljan trsni lataik, ki mi daje do 200 litrov vina na leto. **To vino pa diši tako po gnoju**, da ni vžitno; zato prosim sveta, kako je popravim? (I. A. v V.)

Odgovor: Da bi imelo vino s trte, ki raste tik gnoja, okus po gnoju, še nismo slišali in tudi ne najdemo opomnje o tem v nobeni strokovni knjigi. Pošljite nam uzorec vina, morda je kak drug vzrok slabemu okusu. Morda je pa trta kaka ameriška vrsta (izabela, dišečka, jork-madejra) ktere vino ima v pričetku zelo slab okus, ki se pa po večkratnem pretočenju izgubi.

Vprašanje 2. Naša podružnica je ukrenila, ne vzeti družbenega drevja, ker potrebuje udnino zase. **Jaz sem pa poslal udnino v Ljubljano in vprašam, če dobim drevje?** (J. P. v V.)

Odgovor: Vsak ud c. kr. kmetijske družbe kranjske spada ob enem v tisto podružnico, v ktere okolišu stanuje, in se mora ravnati po ukrepih občenega zbora dotične podružnice. Ako ste Vi denar poslali v Ljubljano, ste zato vendar zapisani v tamošnjo podružnico, in če je ta ukrenila, polovico udnine pridržati zase, poslala se bo polovica Vaše udnine podružnici.

Vprašanje 3. Naša podružnica je nabrala v teku časa precej denarja, kupila je združne stroje in to tudi s pomočjo državne in deželne podpore. Mesto, da bi ji bilo všeč in častno, pridobiti še večje število udov, pa to celo zabranjuje, in sicer s tem, da zahteva od novovstopivših udov po 8 gld. prvo leto, češ da kdor prej ni hotel biti ud in še le sedaj, ko je podružnica krepka, hoče pristopiti in precej vživati vse ugodnosti, ta naj pa plača **Ali ima podružnica pravico, vpisnino svojevoljno določevati?** (N. v L.)

Odgovor: Za vse ude c. kr. kmetijske družbe na Kranjskem veljajo ista pravila. Udje so sprejeti od glavnega odbora, ne pa od podružnic, in jih glavni odbor vpisuje v podružnico z ozirom na njih bivališče. Vpisnina znaša 2 gld., in Vaše podružnica nima v tem pogledu nobene pravice, kaj drugega predpisavati, in tudi ne odločevati, če koga sprejme za uda ali ne.

Vprašanje 4. Imam konja, ki je pričel pred kakega pol leta prst jesti in dela to sedaj čedalje bolj. Lansko leto sem imel konja, ki je skoraj poldrugo leto prst jedel in je slednjič poginil. Kaj je temu vzrok? (A. P. v S.)

Odgovor: Če konj žre prst, je to znamenje pokvarjenega želodca, zlasti prevelike množine kisline v želodcu. Da bi to uničil z apneno prstjo, žene konja neki naravni nagon. Vzrok pokvarjenemu želodcu more biti slaba voda, zaduhel oves, plesnivo seno itd. Poiskati je torej vzrok želodečne bolezni, ta vzrok odstraniti, in konj bo sam od sebe jenjal žreti prst. Če pa tega ne storite, mora s časom konj poginiti, kajti velike množine prsti v želodcu in v črevih ga silno slabe. Če vzrokov želodečne bolezni ne morete najti sami, pa pokličite živinozdravnika.

Vprašanje 5. Lansko leto sem imel sod tepkovca, ki je bil do božiča čist, potem se je skalil, in za binkošti se je popolnoma skisal. Letos imam zopet sod tepkovca, ki je bil doslej čist, a sedaj je uže kalen. Ker se bojim, da se mi skisa kakor lansko leto, prosim sveta, kaj naj storim, da mi ostane tepkovec zdrav? Ali mu mar to škoduje, ker sem ga od zgoraj po cevi ven jemal? (J. D. v M. P.)

Odgovor: Tepkovec bi morali precej, ko se je očistil, pretočiti v sod, napolniti ga do vrha ter potem čakati, da bi se zopet očistil, ker postane vsled pretakanja zopet kalen. S cevjo ali z natega od zgoraj jemati mošt ali vino iz soda je napačno, ker pride v sod veliko zraka, ki povzroča cikanje. Dokler je sod polen in vnela zabita, ni se bati cika. Ko pride mošt na pipo, pa prihaja vrhu vina vedno več zraka, kar moramo zabraniti. Če mošt spomladi naprej kipi, nevarnost ni velika, da bi se scikal, ker ogljikova kislina, ki se dela, ostane vsled svoje teže nad vinom in brani pristop zraka. To pa velja le za sod na pipi; če pa jemljemo vino iz njega z natega, ali po cevi, spravimo ogljikovo kislino v gibanje in damo zraku priliko, priti do vina. Če pa vino ne vre več in nad njim ni ogljikove kisline, potem mošt, tepkovec, vino ali karsibodi obvarujemo cika in kana le tedaj, če v gotovih obrokih prazni del soda od vrha zažveplamo.

Vprašanje 6. Imam travnik blizu potoka, ki ni močviren, kterega pa večkrat preplavi kalna voda. Seno tega travnika povzroča pri govedih, zlasti pri kravah, uže po dva- do tridnevem krmljenju drisko. Kaj naj storim, da travnik zboljšam? Povodnji ni mogoče odvrniti. (V. S. v M.)

Odgovor: Blatno seno je živini škodljivo, in če povodnji ne morete odstraniti, prav za prav ni nobene pomoči. Če seno ni posebno blatno, popravite je nekoliko s stresanjem s senenimi vilami, a najbolj se popravi, če se premlati z mlatilnico. Pri krmljenju takega sena naj se nikar ne pozabi na pokladanje soli.

Vprašanje 7. Tukaj govoré ljudje, da se letošnje vino s cepljenih trt povsodi zelo kvarí, da se sèrni, vsled česar ljudje obupavajo, češ, čemu delati nove nasade, če pa vino ni stanovitno. Ali je to res? Pri nas je ameriško vino izvrstno, in ni slišati, da bi se kvarilo. To govorico so raznesli ljudje, ki še nimajo novih vinogradov. (I. Ž. župan pri Sv. T. na Štajerskem).

Odgovor: Ta govorica je neumnost, ki največ izvira iz zlobnosti. To potrjuje Vaša končna opomnja. Nemarneže in starokopitneže jezi, da se ameriški vinogradi vzlele njihovim prerokovanjem dobro sponašajo; sedaj pa iščejo novih izgovorov za svojo malomarnost, oziroma obrekovanj, s kterimi drugim jemljejo veselje in same sebe tolažijo zaradi zamude. Vsako vino sèrni, bodisi z domačih ali z ameriških trt če se v njem raztopi kaj železa. Železo se ob dotiki zraka izpremeni v železni oksid, in ta se spoji s čreslovo kislino, ki vino počrni. Ta kemijski pojav pa ovirajo vinske kisline; zato so dobra vina ti nepriliki bolj podvržena, ako slučajno pride vanja kaj železa. Vina iz novih vinogradov so pa v resnici boljša kakor prejšnja. Železo pride v vino slučajno, na pr.

pade vanje kak žrebelj itd., ali pa je znotraj v sodu kaj železa, na pr. pri vraticah Sodi, ki imajo znotraj železne dele in se niso dolgo rabili, so posebno nevarni, ker so železni deli zarjeveli, in ravno razstoplejena rja je železni oksid, ki dela s čreslovo skupaj črno barvo ali črnilo, kakeršno rabimo za pisanje. No, sedaj so bili sodi nekaj let prazni in ni čuda, če se kaže ta neprilika, ki pa ni v nobeni zvezi z ameriško trto. Vsak naj torej pazi, da ne pride kaj železa v vino in da so železni deli v sodu s peglo ali smolo dobro zakapani.

Vprašanje 8. Poprej se je dajal pri nas lov v najem posebej za vsako katastralno občino, a glavarstvo je odredilo proti naši volji, da se mora dajati lov v najem za celo politično občino skupaj. Ali je to prav in ali imajo do sprejete najemščine vsi občani pravico ali le zemljiški posestniki, oziroma, ali sme vsaka katastralna občina tirjati svoj delež? (I. S. v V.)

Odgovor: Lov se sme dajati v zakup le za celo politično občino, torej ne za vsako davčno občino posebej. Glede skupnine velja na podstavi raznih ministerskih naredeb naslednje: Zakupnina od lova je razdeliti med posestnike zemljišč po razmerju njih posestva, in sicer tudi lastnikom ograjenih zemljišč, po kterih se sicer ne sme loviti. Pravica do razdelilne zakupnine ne zastara. — Iz tega se razvidi, da Vaša davčna občina sme zahtevati svoj delež na zakupnini, kterega more porabiti za svoje namene. Pametno pa je, da se zakupnina porabi za občinske namene, kajti ob razdelitvi na posamezne posestnike bi vsote ne bile imena vredne, dočim cela zakupnina občini, in če je ta tudi le davčna občina, vendar nekaj zaleže.

Vprašanje 8. Ali ima občinski odbor pravico, položiti doklade na davke za vse občinske potrebščine, kakor za župnikovo plačo, cerkvene potrebščine, vzdrževanje občinskih pčtov i. t. d.? (J. S. v V.)

Odgovor: Da, in sicer na podstavi potrdila deželnega odbora.

Vprašanje 10. Imam veliko govedij v hlevu, ktera većinoma les glojejo, in sicer uže skoraj tri mesece. Krma je dobra in suha, kakeršno sem vedno pakladal, pa sedaj še nisem imel te bolezni v hlevu. Kaj je temu vzrok? (J. M. na J.)

Odgovor: Živina gloje les vsled bolezni v prebavilih, ki prihaja od pomanjkanja rudninskih snovij v krmi, zlasti od pomanjkanja fosforovokislega apna. Pokladajte živini redno klajno apno, travnike pa gnojite s Tomasovo žilindro in s kajnitom, pa Vam kmalu bolezen izgine iz hleva.

Vprašanje 11. Ali c. kr. sodnija more na zahtevo le enega upnika eksekutivno prodati celo posestvo, ali le posamezne parcele? Kaj je skupno posestvo; ali tisto kar spada pod eno davčno občino, ali kar je vpisano v zemljiško knjigo pod eno vložno številko? (V. M. v ŠL. V.)

Odgovor: Sodišče sme le skupno posestvo dati na eksekutivno dražbo, čeprav to zahteva le en upnik. Skupno posestvo je vse tisto, kar je vpisano pod eno vložno številko.

Gospodarske novice.

* Z današnje prvo številko pričenjamo XVI. letnik. To številko dobe iz upravniskih razlogov vsi dosedaj udje in naročniki. Prosimo, naj nam je nihče ne vrne, čeprav ne ostane v l. 1899. družabnik, oziroma listov naročnik. Prav nujno prosimo, naj vsak, kdor lista sploh ali redno ne prejema, to takoj reklamuje pri družbi, oziroma pri upravnistvu, ne pa pozneje, kakor se dosedaj pogostoma dogaja, da nam konci leta ob pobiranju udnine tožijo udje, da celo leto niso prejeli lista. Kaka pomota se pri družbi, kteri se je delo ogromno pomnožilo, prav lahko pripeti.

* † **Grof Julij Falkenhayn**, veleposestnik, bivši c. kr. kmetijski minister ter časten ud naše družbe, je umrl 12. t. m. Ranjki je bil zelo naklonjen naši deželi in je kot kmetijski minister zlasti naši družbi do mnogo znamenitih uspehov pomagal. Naj v miru počiva blagi, zaslužni mož!

* † **Gospod Matej Premrov**, posestnik itd. na Velikem Ubelskem, jako napreden in vzgleden kmetovalec ter več let ud naše družbe, je umrl 1. t. m. Naj počiva v miru!

* **Cesarski žrebci** bodo vsled odloka c. kr. kmetijskega ministerstva tudi v l. 1899. brezplačno plemenili. To seveda velja samo za žrebce v vojaški oskrbi, dočim je od žrebcev v zasebni oskrbi na Gorenjskem še vedno treba plačevati.

* **Glede oddaje družbenega sadnega drevja** opozarjamo na razglas v ti številki „Kmetovalca“, ter dostavljamo, da se več kakor 50 dreves ne bo prodalo nikomur, kajti drevesnica je osnovana v prvi vrsti v prid malemu posestniku, in njemu se naročitve ne smejo prikrajšati. Ob ti priliki pa enkrat za vselej izjavimo, da pravica do brezplačnih dreves velja, kakor je umevno samo ob sebi, vedno le za tekoče leto (pomlad); kdor se te pravice ne posluži, ne more potem drugo leto tirjati dreves za prejšnje leto ali za več let nazaj. Dasi je to čisto naravno in se razume samo ob sebi, vendar smo prisiljeni to naglašati, kajti vsako leto nam dohajajo zahteve: Jaz lansko leto nisem vzel svojih štirih dreves, zato prosim letos za osem, itd. Odgovarjanja na take zahteve nam povzročajo nepotrebno delo, kterega imamo spomladi i tako zelo veliko.

Naredbe glede oddaje družbenega sadnega drevja spomladi l. 1899.

1.) Vsaka podružnica mora naznaniti najkasneje do 15. dne januarija vsakega leta, ali zahteva za svoje ude brezplačno sadnega drevja.

2.) Tiste podružnice, ki to zahtevajo, morajo celo letnino oddati glavnemu odboru.

3.) Glavni odbor je dolžan, ako se družabnik ob pravem času zgledi, prihrani mu 4 drevesa. bodisi brezplačno (glej točko 1. in 2.) ali proti plačilu 25 kr. eno drevo.

4.) Za ta 4 drevesa se je zgledati najkasneje do 15. dne februarja meseca pri glavnem odboru. Kdor se ne zgledi pravočasno, pozneje ne more več zahtevati drevja brezplačno.

5.) Ker pa je očitno, da bode preostajalo drevja sprejemala se bodo do 15. dne februarja naročila od udov tudi na več kakor na 4 drevesa. Pri določevanju dreves posameznim naročnikom se bode gledalo na to, da se skrči število dreves, če bo treba, najprej pri večjih naročitvah; tistim pa, ki naroče le do 20 dreves, osobito kmetovalcem, se ne bode krčilo število dreves, če bo le mogoče izvršiti naročitve. Cena drevesu je 35 kr. izvzemši one, ki jih omenja štev. 3.

6.) Od 15. dne februarja dalje sme glavni odbor izvrševati vsa naročila, ako je še kaj drevja, in sicer po vrsti, kakor dojdejo. Cena enemu drevesu za neude je 60 kr.

7.) Vse navedene cene veljajo na mestu drevesnice, oziroma na mestu kolodvora ljubljanskega, in sicer z zavojem vred.

Opomnja: Letošnjo pomlad se bode oddajalo tudi prtično drevje, to je tako, ki je pripravno za vzgojo prtičnih piramid. Cena prtičnemu drevju je ista, kakor visokodebelnemu.

Glavni odbor o. kr. kmetijske družbe kranjske.

Št. 18 651.

Razglas.

Na podstavi člena V. z nemško državo sklenjenega dogovora o živinskih kugah s 6. dne decembra 1891. l. in točke 5. k

temu dogovoru spadajočega končnega zapisnika (drž. zak. št. 16. iz l. 1892.) ministerstvo za notranje stvari dotlej, dokler se ne ukaže drugače, brezpogojno prepoveduje uvažati govejo živino v kraljevini in dežele, zastopane v državnem zboru, iz nastopnega zapornega ozemlja nemške države, po kterem je razširjena pljučna kuga, in sicer:

iz vladnega okraja **Kvidin, Poznanj, Devin, Kolin** in iz mestnega okrožja **Berolin** v kraljevini **Pruski**, ter iz vladnega okraja **Švabsko** v kraljevini **Bavarski**.

Ta prepoved stopi na mesto one vsled razpisa ministerstva za notranje stvari s 24. dne novembra 1898. l., štev. 38.847., oziroma s tuuradnim razglasom z 29. dne novembra 1898. l., št. 17.061., izdane prepovedi.

To se razglašja na podstavi razpisa visokega c. kr. ministerstva za notranje stvari s 24. dne decembra 1898. l., št. 42.708., s tem pristavkom, da se bodo prestopki te brezpogojne uvozne prepovedi kaznovali po državnem zakonu s 24. dne maja 1882. l., št. 51., oziroma po § 46. občnega zakona o živinskih kugah in k temu zakonu izdanega izvršitvenega ukaza, drž. zak. št. 35. in 36. iz l. 1880.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, 29. dne decembra 1898.

Št. 22.

Razglas.

Na podstavi zadnjega uradnega izkaza o živinskih kugah deželne vlade v **Sarajevu** o razširjanju nalezljivih živinskih boleznij v okupacijskem ozemlju in o zanesenih kugah in vsled razpisa visokega c. kr. ministerstva za notranje stvari z 22. dne decembra 1898., štev. 43.111., deželna vlada dotlej, dokler se ne ukaže drugače, zaradi **svinske kuge** prepoveduje uvažati prasiče iz okrajev **Brčka, Gradaščo, Sanski most** in **Zvornik** okupacijskega ozemlja na **Kranjsko**.

Iz drugih zdaj neokuženih okrajev okupacijskega ozemlja se smejo samo pitani prasiči z živo težo najmanj 120 kilogramov po železnici uvažati na **Kranjsko**, in to samo v konsumni kraj **Ljubljano** v istoimensko železniško postajo c. kr. priv. južne železnice, če se takoj zakoljejo. Istotako je uvažanje zaklanih prasičev v nerazsekanem stanju na **Kranjsko** dopuščeno.

Te nove odredbe stopijo

5. dan januarja 1899. l.

v veljavnost in se namesto onih s tuuradnim razglasom s 25. dne oktobra 1898. l., št. 15.256., objavljenih, ki se s tem razveljavljajo, razglašajo z dodatkom, da bi se prestopki zoper zgoraj navedene okraje razglašene uvozne prepovedi za prasiče kaznovali po državnem zakonu s 24. dne maja 1882. l., št. 51., in transporti, med kterimi bi se našla tudi samo ena za omenjeno kugo obolela žival, zavrnilo na oddajno postajo.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, 2. dne januarja 1899.

Listnoca uredništva.

J. J. v G. Najboljša živa meja je iz belega trnja. Sadike dobite pri **W. Klenertu** v Gradcu.

J. M. v C. Če se sadni most noče očistiti, bo bržkone vzrok majhna množina čreslovine. Očistite vino z beljakom ali z želatino, in če vino noče čistila sprejeti, je dokaz, da mu manjka čreslovine, in v tem slučaju dodenite pred drugim čiščenjem na vsak hektoliter kakih 10 gramov tanina.

J. S. v J. Dobro gozdno seme, pravilno sušeno, dobite pri tvrdki »Klenganstalt B. Seckl in Wiener-Neusstadt«.

J. G. v N. Na eno vprašanje Vam obširno odgovarja spis v ti številki. Rešitev priziva mora biti utemeljena, sicer pa morete iti do tretje instance, t. j. do naučnega ministerstva. Tretjega vprašanja ne razumemo.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pire, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 1. V Ljubljani, 15. januarija 1899. Leto XVI.

Tržne cene.

Deželni pridelki:

V Ljubljani, 14. januarija 1899. (Izvirno poročilo.)

Semena: Domača detelja novo blago gld. 50.— kr. do gld. 52.— kr.; nemška detelja (lucerna) gld. 60.— kr. do gld. 65.— kr.; gorenjska repa gld. 33.— kr.; laneno seme, domače ozimno gld. 11.25 kr.; konopno seme gld. 14.— kr. do gld. 14.25 kr.; kuminovo seme gld. 26.— kr. do gld. 26.50 kr.

Fižol: Rudeči ribniški gld. 9.— kr.; rudeči Hrvat gld. 8.50 kr.; prepeličar (koks) gld. 10.— kr. (Vse cene semen in fižola veljajo za 100 kg čistenelega blaga, kakor ga kmetovalci pripeljejo na prodaj i. s. novo blago.)

Suhe češplje: v dimu sušene gld. 8.— kr. do gld. 8.50 kr. brez dima sušene gld. 9.— kr. do gld. 9.50 kr.

Orehi domači: gld. 14.50 kr. do gld. 15.50 kr.

Ježice nove: gld. 3.50 kr. do gld. 4.— kr. za 100 klg.

Med: od gld. 33.— kr. do gld. 34.— kr.

Kože. Goveje, težke nad 40 kg po gld. 36.— kr. do gld. 40.— kr.

težke od 30 do 40 kg „ 30.— „ „ 32.— „

lahke „ 30.— „ „ 32.— „

(Te cene veljajo za 100 kg in sicer za kože izdelane po tukajšnjih običajih z rogovi vred. Bikove kože po 25 kr klg.)

Telečje kože: 50 kr. za kg.

Kozličjeve kože po gld. —.70 kr. do gld. —.80 kr.

Svinjske kože: Čiste, brez napak 33 kr. za kg.

Druge vrste 16 do 20 „ „

Kože lisic po gld. 3.50 do 4.— } za par.

kun „ 9.— „ 10.—

dihurjev „ 2.50 „ 3.—

vidr „ 9.— „ 10.—

Kože zajcev po 20 do 22 gld. za 100 komadov.

Pepelika (potoši) po gld. 16.— 100 kg.

Žito:

V Ljubljani, 14. januarija 1899. Pšenica gld. 10.80 kr., rž gld. 8.35 kr., ječmen gld. 7.40 kr., oves gld. 6.50 kr., ajda gld. 8.50 kr., proso gld. 7.75 kr., turšica gld. 6.50 kr., leča gld. 12.— kr., grah gld. 10.— kr., fižol gld. 10.— kr., seno gld. 1.70 kr., slama gld. 1.70 kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Na Dunaji, 14. januarija 1899. Pšenica gld. 9.42 kr., rž gld. 8.17 kr., ječmen gld. 7.60 kr., oves gld. 6.09 kr., turšica gld. 5.18 kr. (Vse cene veljajo za 100 kilogramov.)

Svinjske kože.

V moji tovarni izdelujem samo

 svinjino

torej priporočam sl. občinstvu, da pazi na lepo in čisto izdelane kože brez zarezkov in lukenj, ker take imajo veliko večjo veljavo, kakor zrezane in plačujem jaz vedno najvišje cene. (2-1)

Karol Pollak

Ljubljana,

Dunajska cesta št. 19.

Alfa-Separator

Dunaj, (10-1)

I. Schwarzenbergstrasse št. 3.

Da se prepreči izguba na denarju, mora si vsak kmetovalec omisliti naš svetovnoznan

posnemalnik za mleko „Alfa“

in popolno opravilo za mlekarno kakor tudi „Alfa vrče“ iz jeklene ploščevine za prevažanje mleka.

Na zahtevo dajemo strokovna pojasnila ter razpošiljamo cenike brezplačno in poštne prosto.

Delovanje naše mlekarnice je viditi vsak dan od 4. do 7. ure popoldne na dunajski jubilejni razstavi.

Radi odsotnosti posestnika prodaja se pod zelo ugodnimi pogoji, tudi na letne obroke

hiša št. 62 v Cerknici,

ležoča tik glavne ceste, pripravna za gostilno, prodajalno in pekarijo, katere obrti so se že v njej izvrševale. Zraven hiše je večja klet, hlev za 20 živine, skedenj in pepelarna (za potošelj napravljati). Če kupec samo poslopij ne zamore rabiti, oddam tudi proti primerni ceni k posestvu spadajočih krog 100 mernikov posetve, lepe travnike (na kojih je sena za 20 glav živine) in kacih 60 oralov zelo lepo zaraščenega gozda.

Natančneje v hiši št. 62. v Cerknici ali pa na pismena vprašanja pod **A. M. poste restante Kranj.**

(9-1)

Deteljno seme.

Ker je podpisana družba prepričana, da se je obraniti predenice (žide) v detelji le tedaj, ako se seje čisto seme ukrenila je posredovati tudi letos svojim udom nakup zanesljivega deteljnega semena.

Tisti udje, ki hočejo tedaj tako seme, naroče naj ga pri podpisani družbi, družba naročila bo le toliko deteljnih semen, kolikor bo naročenih.

Naročeno seme je pregledano od c. kr. pregledovalne postaje na Dunaji,

1 klgr. prave francoske lucerne (nemške ali večne detelje) stoji 62 kr., 1 klgr. debelozrnate domače t. j. štajerske, rudeče detelje stoji 60 kr. Naročila se sprejemajo samo od udov.

Vreče in vožnji listi se ne zaračunajo.

Opomnja. Cene postavljene so tako nizko, da cenejši ni mogoče dati »poštenega« semena »brez predenice«. Ker je ponujano seme dvakrat čisteno in le odbrano debelo seme, zadostuje polovica semena v primeri s drugim cenim a slabim semenom, zato je kupec tega semena na vsak način na dobičku.

(6-1)

Ravno tako oddajala bo podpisana družba

pravo rusko laneno seme

in sicer

kilogram po 14 kr.

Naročniki naj se za navedena semena takoj oglase pri podpisani družbi. Naročitvam je priložiti vsaj polovico zneska za naročeno blago kot aro. Naznaniti je natančno: naročnikovo bivališče, zadnjo pošto, oziroma železniško postajo.

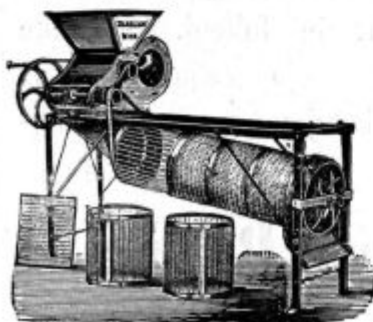
Naročila je prijavit:

c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani.

Vnovič znižane cene!

Vse stroje za poljedelstvo.

Vnovič znižane cene!

Zastopniki se iščejo.

Trijeri (čistilni stroji za žito) v natančni izvršitvi. Sušilnice za sadje in zelenjavo. Skropilnice proti peronospori, poboljšani sestav Vermorelov. Mlatilnice, mlini za žito, stiskalnice (preše) za vino in sadje različnih sestav, (te stiskalnice imajo skoro ono tlačilno moč kakor hidravlične [vodovodne] preše).

Slamoreznice jako lahko za goniti in po zelo zmernih cenah. Stiskalnice za seno in slamo, ter vse potrebne, vsakovrstne poljedelske stroje prodaja v najboljši izvršitvi (12-1)

IG. HELLER na Dunaju

II, Praterstrasse 49.

Zastopniki se iščejo.

Pred ponarejanjem se je posebno treba varovati!